

*Ясковець Вероніка Вікторівна
студентка 1 курсу магістратури,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
Рівненський державний гуманітарний університет*

*Науковий керівник:
Яковишина Тетяна В'ячеславівна
к.пед.н., доцент кафедри педагогіки початкової освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет*

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти й організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання упродовж усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління.

Багатоаспектність педагогічної діяльності не може бути визначена окремими здібностями, особистість педагога із арсеналом різноманітних якостей є умовою успішної роботи, тому педагогічна майстерність перебуває в деякій залежності від цих якостей.

Суттєвим у визначенні ролі та функцій педагогічної майстерності в системі неперервної педагогічної освіти є її розвиток як складної організаційної системи, що включає процес формування, становлення і розвитку особистості вчителя, який розпочинається ще на шкільній лаві, продовжується у закладі вищої освіти й реалізується у сфері післядипломної освіти [1].

Педагогічна майстерність – високе і постійно вдосконалюване мистецтво виховання і навчання, доступне кожному педагогові, що працює за покликанням і любить дітей [5].

У вітчизняній педагогічній науці найґрунтовніші дослідження знаходимо у працях академіка НАПН України І. Зязюна. Основні положення розкриті у навчальному посібнику «Основы педагогического мастерства» і підручнику «Педагогічна майстерність».

Автори згаданого підручника розглядають педагогічну майстерність «як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризуються якісні показники результату), як вияв творчої активності особистості педагога (якщо характеризується психологічний механізм успішної діяльності)». Як педагогічну категорію, вони її визначають так: «Педагогічна майстерність –

це комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності на рефлексивній основі» [2].

Педагогічна майстерність – динамічна система. Її компонентами визнаються гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка [6].

Поняття «педагогічна техніка» виникло у 20-х роках ХХ століття. Дослідженню питання педагогічної техніки як найважливішої складової педагогічної майстерності приділяв увагу також А. Макаренко, якого вважають родоначальником цього поняття. Видатний вітчизняний педагог зазначав: «Що таке майстерність? Можна і необхідно розвивати зір, простий фізичний зір... Потрібно вміти читати на обличчі людини, на обличчі дитини, і це читання може бути навіть описане в спеціальному курсі. Педагогічна майстерність полягає і в постановці голосу вихователя, і в управлінні своїм обличчям» [3, с. 260]. До педагогічної техніки А. Макаренко відносив цілу групу умінь і навичок, «без яких не один вихователь не може бути гарним вихователем, не може працювати, тому що у нього не поставлений голос, він не вміє розмовляти з дитиною і не знає, в яких випадках як потрібно говорити» [4, с. 171-172]. Поняття «техніка» походить від гр. *téchne* – мистецтво, майстерність, вміння і означає сукупність засобів і знарядь праці, що застосовуються в суспільному виробництві та призначені для створення матеріальних цінностей. Про актуальність проблеми володіння викладачем педагогічною технікою, її високу теоретичну і практичну значущість свідчать численні роботи вітчизняних і зарубіжних вчених і педагогів.

Відомий український педагог А. Макаренко одним із перших звернув увагу на те, що діти потребують складної тактики і техніки, що вчителю слід вміти керувати своїм настроєм, стилем і тоном спілкування, інтонацією, посмішкою, поглядом, мімікою, рухами, ходом... Іноді жест буває красномовнішим за слова, а міміка в найкоротшу мить доводить те, на що знадобилися б монологи. Отже, хороший учитель – завжди яскрава особистість, кожний з них має власну техніку впливу, взаємодії, спілкування, саморегуляції.

Нині педагогічну техніку визначають як систему умінь учителя, що дає змогу використовувати власний психофізичний апарат для досягнення ефективних педагогічних результатів.

До основних компонентів педагогічної техніки належать такі вміння:

- спілкуватися вербально (культура і техніка мовлення);
- спілкуватися невербально (міміка, пантоміміка, зовнішній вигляд);
- керувати своїм психофізичним станом (дихання, напруження м'язів, емоції, увага, уява, спостережливість).

У «Педагогічній енциклопедії» знаходимо визначення педагогічної техніки як комплекс знань, умінь, навичок, необхідних педагогу для того, щоб ефективно застосувати на практиці вибрані ним методи педагогічного впливу як на окремих вихованців, так і на дитячий колектив у цілому.

Володіння педагогічною технікою є складовою частиною педагогічної майстерності, потребує глибоких спеціальних знань з педагогіки та психології й особливої практичної підготовки [5, с. 258].

Поняття «педагогічна техніка» пов'язана з умінням вплинути на особистість: техніка організації контакту, управління педагогічним спілкуванням, умінням керувати своєю поведінкою, техніка володіння своїм організмом, керування емоціями, настроєм для зняття психічного напруження, опанування умінням соціальної перцепції, технікою мовлення. Педагогічна техніка спрямована на організацію внутрішнього самопочуття педагога та вміння це почуття виявити зовні. Тому умовно можна поділити педагогічну техніку на зовнішню і внутрішню. Внутрішня техніка – створення внутрішнього переживання особистості, психологічне налаштування вчителя на майбутню діяльність через вплив на розум, волю і почуття. Зовнішня техніка – втілення внутрішнього переживання особистості вчителя в його тілесній природі; міміці, голосі, мовленні, рухах, пластиці.

Педагогічна техніка є невід'ємною складовою у структурі професійної майстерності вчителя, що потребує постійного саморозвитку і самовдосконалення. Педагогічна техніка є комплексом або сукупністю вмінь і прийомів, що використовує викладач для найбільш повного досягнення цілей своєї діяльності, допомагають йому глибше, яскравіше, талановитіше виразити себе, домогтися оптимальних результатів у навчально-виховній роботі. Складовими педагогічної техніки є: техніка мовлення, техніка зовнішнього вигляду, техніка педагогічного спілкування, психотехніка. Вдосконалення педагогічної техніки вчителя передбачає: саморегуляцію власних психічних станів; управління власним психоемоційним станом; розвиток виразності мовлення; формування акторської та режисерської майстерності.

Список використаних джерел

1. Васянович Г. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. [для викл. і студ. вищ. навч. закл.] / Г. Васянович; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр, Львів. держ. фін. акад. Л.: Норма, 2005. 344 с.
2. Кайдалова Л., Щокіна Н., Вахрушева Т. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 150 с.
3. Макаренко А. О моём опыте. Пед. соч. в 8 т. Т. 4. М. : АПН СССР. 1983-1986. 398 с.
4. Макаренко А. Проблемы школьного советского воспитания: лекции А. Макаренко. Пед. соч.: в 8 т. Т. 4. М.: АПН СССР. 1983-1986. 398 с.
5. Педагогічна майстерність / за ред. І. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 246 с.
6. Педагогическая энциклопедия: в 4-х т. / гл. ред. А. Каиров, Ф. Петров. М.: Советская энциклопедия, 1964-1968. Т. 4. 1998. 912 с.